

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมกับธรรมณูชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านต้นแบบกับ
หมู่บ้านข้างเคียงในจังหวัดบุรีรัมย์

Community Charter and Social Solidarity: A Comparative Study of Award-
Winning Villages and Neighboring Villages in Buriram Province

ยศวดี จิวนุช* กฤษวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์*

Yotsawadee Jewnut* Grichawat Lowatcharin*

มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

Khon Kaen University*

บทคัดย่อ

ธรรมณูชุมชนเป็นหนึ่งในเครื่องมือการจัดระเบียบสังคมอย่างหนึ่ง โดยนำเอาขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวปฏิบัติที่ดีงาม และความเชื่อภายในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ มากำหนดแนวทางปฏิบัติ และ ส่งเสริมการมีคุณธรรมของสมาชิกในชุมชน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของความเป็นนำ หนึ่งใจเดียวกัน และเพื่อเปรียบเทียบการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชนในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบธรรมณู ชุมชนกับหมู่บ้านข้างเคียง ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบสำรวจ โดยมีพื้นที่เป้าหมายคือหมู่บ้าน 4 แห่งในอำเภอลำ ปลายมาศและอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 800 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชนส่งผลต่อการสร้างและการใช้ธรรมณู ชุมชน โดยพบว่า หมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านต้นแบบธรรมณูชุมชน มีลักษณะวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ ของคนในหมู่บ้านที่แน่นแฟ้นและสามัคคี ซึ่งส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้ ความสำคัญกับการใช้ธรรมณูชุมชน ส่งผลให้หมู่บ้านเป็นระเบียบเรียบร้อย และสมาชิกในหมู่บ้านมีความ รู้สึกลดอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่ใช่ชุมชนต้นแบบธรรมณูชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในระดับท้องถิ่นจึงควรกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมที่เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ชุมชน, ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม, ธรรมณูชุมชน

Abstract

Community charter serves as an apparatus for social order by setting rules and regulations based on local norms, values, and ways of life. The current study compares social solidarity and the adoption and implementation of community charters of award-winning villages and neighboring villages. The authors employed a survey research design by collecting data via self-administered questionnaires of 800 respondents in four villages in Lam Plai Mat District and Huai Rat District, Buriram Province.

We found that social solidarity is crucial for the adoption and implementation and implementation of community charters. People living in the award-winning chartered villages are relatively close, have a shared vision of community development direction, and obey the community charter. The charters may contribute to the orderly nature of the community and people feeling safe in their lives and properties. People living in the neighboring villages do not show as strong feeling about their community. Public, private, and civil-societies agencies operating at the local level should initiate policies and programs that promote communal relationship and social solidarity for sustainable community development.

Keywords: community development, community charter, social solidarity

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจนเป็นชุมชนเป็นเมือง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์นั้นจำเป็นที่จะต้องสร้างแนวทางปฏิบัติ หรือกรอบที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่เรียกว่า การจัดระเบียบสังคม เพื่อให้สังคมมนุษย์คงสภาพอยู่ได้และมีความสุข ในสมัยก่อนสังคมยังไม่มี ความซับซ้อนมากนัก ปัญหาภัยคุกคามต่าง ๆ ยังไม่มากมาย คนในสังคมอยู่กันโดยอาศัยแบบอย่างวิถีประชาหรือวิถีชาวบ้านจารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรมเป็นแบบแผนความประพฤติที่สมาชิกในสังคมจะต้องยึดถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเคร่งครัด ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาหรือศีลธรรมจรรยาและมีความผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนสังคมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว บ้านเมืองถูกจัดระเบียบโดยส่วนกลาง กรอบที่ออกมาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ จึงเป็นรูปแบบของกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ ประชาชนต้องยึดถือความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ และจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนในสังคม ความเจริญและความศิวิไลซ์มาพร้อมกับปัญหาและวิกฤติในหลายด้าน ความเจริญทางวัตถุที่มาพร้อมกับวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความเคารพในธรรมเนียม จารีตประเพณี ความสำนึกในบาปบุญคุณโทษลดลง นำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาความยากจน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง ความแตกแยกของคนในชาติ และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ฯลฯ (ยงจิรายุ อุปเสน, 2560)

ประเทศไทยมีความพยายามพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อลักษณะโครงสร้างของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชนสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนห่างเหินกัน บุคคลในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ คำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง มีการแก่งแย่งเอาเปรียบ ขาดความเคารพสิทธิผู้อื่น(วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง

และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2559) หากวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว มีฐานรากต้นกำเนิดมาจากหมู่บ้านชุมชน จะเห็นได้ว่า เมื่อชุมชนท้องถิ่นใดไม่ใส่ใจในวิถีประเพณี จารีตประเพณี ชุมชนนั้นก็พบกับปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ ตามมาอยู่เสมอ สิ่งที่ปฏิบัติผิดบ่อย ๆ จนกลายเป็นความเคยชิน จนมองเป็นเรื่องที่ไม่ผิด เป็นวิถีใหม่ที่ขัดแย้งกับสิ่งดีงามที่เป็นอยู่เดิม จนนำไปสู่ปัญหาการอยู่ร่วมกัน ฉะนั้น ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน) มีการส่งเสริมชุมชนคุณธรรม ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยริเริ่มโครงการส่งเสริมเครือข่ายประชาสังคมต่อต้านการทุจริตด้วยวิถีวัฒนธรรมโดยใช้ธรรมานุชุมชนและแผนชีวิตชุมชนเป็นเครื่องมือกำกับการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีการสร้าง ระเบียบอำนาจหน้าที่ที่เป็นธรรมโดยอาศัยการดึงเอาข้อดีของวิถีประเพณี คุณธรรม ความดี ความเชื่อ ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และจารีตประเพณีในท้องถิ่นที่มีอยู่มาเป็นพื้นฐานในการสร้างธรรมานุชุมชนขึ้น(ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน), 2560)

ธรรมานุชุมชน คือ การที่นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี แนวปฏิบัติที่ดีงาม ความเชื่อภายในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ มากำหนดแนวทางปฏิบัติ และส่งเสริมการมีคุณธรรมของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้งภายในชุมชน การที่จะดำเนินการกิจกรรมใด ๆ ในชุมชนนั้นหากจะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยปัจจัยในหลายด้าน ซึ่งหลักความเป็นปึกแผ่นทางสังคมถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน และเป็นพื้นฐานแห่งความสมัครสมานสามัคคีที่นำไปสู่การปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันของคนในชุมชน ดังนั้น การศึกษาว่าความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างและการใช้ธรรมานุชุมชนให้บรรลุเป้าหมายอย่างไร จะช่วยให้ได้แนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาชุมชนในด้านที่สมาชิกในสังคมจะเคารพแนวทางปฏิบัติต่อกันและกัน ซึ่งอาจนำไปสู่แนวทางที่ทำให้บุคคลเคารพและลดการกระทำผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขึ้น

คำถามการวิจัย

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (Social Solidarity) ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีการสร้างและการใช้ธรรมานุชุมชนที่แตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาความแตกต่างของความเป็นนำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบธรรมานุชุมชนกับชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบ ประการที่สอง เพื่อเปรียบเทียบการสร้างและการใช้ธรรมานุชุมชนในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบธรรมานุชุมชนกับชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสำรวจความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชนส่งผลต่อการสร้างและการใช้ธรรมานุชุมชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ข้อคำถามจากแบบวัดทุนทางสังคม(นันทพร กุลชนะธราและคณะ, 2560) ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดทุนทางสังคมของ Jarret ,(2012) และ Perkins & Long ,(2002) โดยมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) การมีความไว้วางใจ 3) การมีการควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการ 4) การมีบรรทัดฐาน 5) การมีความเกี่ยวข้องกับคนต่างรุ่น 6)การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อศึกษาความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชน และผู้วิจัยสร้างคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมานุชุมชน อีกทั้งประยุกต์ข้อคำถามจากมาตรฐานความสุขชุมชน(ศูนย์

คุณธรรม (องค์กรมหาชน), 2560) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) คนดี วัฒนธรรมดี 2) การศึกษาเรียนรู้ดี อาชีพรายได้สมดุล มีกองทุนพึ่งพา มีสภาพผู้นำที่เข้มแข็ง 3) มีสุขภาพดี ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมดี สังคมอบอุ่น หลุดพ้นอาชญากรรม เพื่อสอบถามในด้านการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยการสร้างและประยุกต์ใช้ข้อคำถามจากการประมวลผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ และงานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถาม โดยข้อคำถามประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบ 1 คำตอบ จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบตอบใช่หรือไม่ใช่ จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มจำนวน 800 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย การแปลความหมายของข้อมูลการประเมินค่า 5 ระดับ ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาขอบเขตของคะแนนที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด(บุญชม, 2545)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรในชุมชนที่มีการใช้ธรรมนูญชุมชน ได้แก่ 1) ประชากรจากหมู่บ้านต้นแบบธรรมนูญชุมชน จำนวน 400 คน แบ่งเป็น บ้านใหม่อัมพวัน หมู่ 17 ต.ทะเลน้อย อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ จำนวน 115 คน และบ้านสวนนอก หมู่ 2 ต.สวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ จำนวน 285 คน 2) ประชากรจากหมู่บ้านข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบ จำนวน 400 คน แบ่งเป็น บ้านน้อยพัฒนา หมู่ 16 ต.ทะเลน้อย อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ จำนวน 190 คน และบ้านสวนใน หมู่ 3 ต.สวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ จำนวน 210 คน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 51 – 60 ปี อาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 20 ปี และไม่มีตำแหน่งในชุมชน

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง คำถามในประเด็นนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีต่อกัน โดยการรวมคะแนนและ

คำนวณหาค่าเฉลี่ย จากนั้น ผู้วิจัยได้แปลความหมายโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้ง 6 ประเด็น คือ 1) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) การมีความไว้วางใจ 3) การมีการควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการ 4) การมีบรรทัดฐาน 5) การมีความเกี่ยวข้องกับคนต่างรุ่น 6) การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ผลการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง คำถามทั้ง 6 ด้าน พบว่า ชุมชนต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนข้างเคียงในทุกประเด็น ชุมชนต้นแบบรวมเท่ากับ 4.50 แปลผลเท่ากับระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.08 แปลผลเท่ากับเท่ากับระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงแปลความจากผลการวิจัยได้ว่าชุมชนต้นแบบมีความเป็นปึกแผ่นทางสังคมมากกว่าชุมชนข้างเคียง

การมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชนของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง คำถามในประเด็นนี้มุ่งศึกษาในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการสร้าง การบังคับใช้ และการแก้ไขปรับปรุงธรรมณูชุมชนของคนในชุมชน โดยการรวมค่าความถี่และคำนวณหาค่าเฉลี่ย จากนั้น ผู้วิจัยได้แปลความหมายโดยเปรียบเทียบกับค่าร้อยละของกรามีส่วนร่วมของคนในชุมชนต้นแบบกับคนในชุมชนข้างเคียง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชนของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง

ผลการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชนของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียงในภาพรวม พบว่า ชุมชนต้นแบบมีค่าร้อยละการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากกว่าชุมชนข้างเคียง ชุมชนต้นแบบร้อยละรวมเท่ากับ 83.7 ในขณะที่ชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรมมีร้อยละรวมเท่ากับ 67.4 ผู้วิจัยจึงแปลความจากผลการวิจัยได้ว่าคนในชุมชนต้นแบบมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมณูชุมชนมากกว่าชุมชนข้างเคียง

การเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมณูชุมชน

วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมณูชุมชนของชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง คำถามในประเด็นนี้มุ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและพฤติกรรมของคนในชุมชนหลังจากมีการประกาศใช้ธรรมณูชุมชน โดยการรวมคะแนนและคำนวณหาค่าเฉลี่ย จากนั้น ผู้วิจัยได้แปลความหมายโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้ง 3 ประเด็น คือ 1) คนดี วัฒนธรรมดี 2) การศึกษาเรียนรู้ดี อาชีพรายได้สมดุล มีกองทุนพึ่งพา มีสภาพผู้นำที่เข้มแข็ง 3) มีสุขภาพดี ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมดี สังคมอบอุ่น หลุดพ้นอาชญากรรม

ผลการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมณูชุมชนของคนในชุมชนต้นแบบและชุมชนข้างเคียง คำถามทั้ง 3 ด้าน พบว่า ชุมชนต้นแบบมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนข้างเคียงในทุกประเด็น ชุมชนต้นแบบรวมเท่ากับ 4.72 แปลผลเท่ากับระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมณูชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 แปลผลเท่ากับเท่ากับระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงแปลความจากผลการวิจัยได้ว่าชุมชนต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนมากกว่าชุมชนข้างเคียง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของความเป็นนำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรมกับชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรม เพื่อเปรียบเทียบการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชนในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรม กับชุมชนข้างเคียงหมู่บ้านต้นแบบ และเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างและใช้ธรรมนูญชุมชน เมื่อวิเคราะห์ผลแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนต้นแบบมีลักษณะวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่แน่นแฟ้น สามัคคีและรู้ในหน้าที่ของตนดังเช่นแนวคิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนด้วยตนเองที่เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวกันด้วยโครงสร้างหน้าที่ทางสังคม(Durkheim, 2440, Parson, 2516 อ้างถึงใน สุพิศวง ธรรมพินทา, 2543) อันจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากทุนทางสังคมทั้ง 6 ด้าน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดระเบียบสังคม(พิจันทร์ นิตยสุทธิ์, 2547) และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน(สมบุรณ์ ธรรมลังกา, 2556) นอกจากนั้น คนในชุมชนยังมีความตื่นตัวกับการร่วมกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนมากกว่าและชุมชนข้างเคียง

การมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชนของชุมชนต้นแบบมีมากกว่าชุมชนข้างเคียง หากวิเคราะห์จากความหมายธรรมนูญชุมชนซึ่งหมายถึงระเบียบที่คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ กำหนดขึ้นเองเพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน(ยงจิรายุ อุปเสน, 2560)การที่คนในชุมชนต้นแบบมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชนมากกว่าชุมชนข้างเคียง ซึ่งมีผลสัมพันธ์เกี่ยวกันว่าชุมชนต้นแบบมีการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังมีการประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนมากกว่าชุมชนข้างเคียง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าระดับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมที่ต่างกันส่งผลต่อการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชนที่แตกต่างกันด้วย

ข้อสังเกตประการหนึ่ง การที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการสร้างธรรมนูญชุมชนที่จะนำมาใช้ในชุมชนของตนเองนั้น อาจมีส่วนช่วยให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงรายละเอียดข้อกำหนดต่าง ๆ ที่จะนำมากำหนดไว้ในธรรมนูญชุมชนได้มากกว่า การที่คนในชุมชนไม่มีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จากการที่ชุมชนต้นแบบมีจำนวนของการมีส่วนร่วมในการสร้างและการใช้ธรรมนูญชุมชนที่สูงกว่าชุมชนข้างเคียง ซึ่งผลก็สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลังประกาศใช้ธรรมนูญชุมชนที่ชุมชนต้นแบบเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมากกว่าชุมชนข้างเคียง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการที่มนุษย์เราได้มีส่วนร่วมในการสร้างและการบังคับใช้กฎระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ จะเป็นที่ยอมรับและเคารพ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบนั้นมากขึ้นเมื่อนำมาบังคับใช้กับตนเอง

ข้อเสนอแนะ

การที่คนในชุมชนที่มีความเป็นลักษณะชุมชนชนบท และส่วนมากอาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่กำเนิดจึงมีความสนิทแน่นแฟ้นกันมาก ซึ่งจากการดูผลค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้านต้นแบบธรรมนูญชุมชนมีการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนมากกว่าประชากรในหมู่บ้านข้างเคียง และชุมชนต้นแบบมีการจัดกิจกรรมภายในหมู่บ้านมากกว่าชุมชนข้างเคียง เนื่องจากชุมชนต้นแบบนั้นมีผู้นำและสมาชิกในชุมชนที่เข้มแข็ง ให้ความร่วมมือและช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวที่จะ

ปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชนอยู่อย่างสม่ำเสมอ จึงประสบความสำเร็จจนได้รับการยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบธรรมนูญชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อค้นพบเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ การจะนำธรรมนูญชุมชนมาใช้ในชุมชนให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะนิสัยของคนในชุมชนก็เป็นส่วนสำคัญ รวมไปถึงการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง อีกทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการดูแลติดตามผล หรือเข้าไปจัดทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมที่กระชับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- นันทพร กุลชนะธारा, อรพินทร์ ชูชม, และวิชุดา กิจธรรม. (2017). การสร้างและพัฒนาแบบวัดทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่จากครอบครัวเพื่อเข้าศึกษาต่อในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา 9(1) : 157-174
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุริยวิสาสน์.
- พิธันดร นิตยสุทธิ. (2547). มนุษย์กับสังคมและวัฒนธรรม. ม.ป.ท.
- มณทิ พฤกษ์ปาริชาติ. (2552). ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมภายในและภายนอกครอบครัวของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาข้าราชการเกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยงจิรายุ อุปเสน. (2560). ธรรมนูญชุมชน : ฐานการเสริมสร้างคุณธรรม ความดี ในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : คอนแทนต์ไซด์.
- วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง, และสุพรรณิ ไชยอำพร. (2559). กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจประชาชนเพื่อการเป็นปึกแผ่นของชุมชน. วารสารพัฒนาสังคม 18(2) : 77-101
- ศูนย์คุณธรรม(องค์กรมมหาชน). (2560). ถอดโมเดลจังหวัดคุณธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2543). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : ภูมิไทย
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(2) : 58-66